

ВОЕННА АКАДЕМИЯ „ГЕОРГИ СТОЙКОВ РАКОВСКИ”
ФАКУЛТЕТ „НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ И ОТБРАНА”
КАТЕДРА „НАЦИОНАЛНА И МЕЖДУНАРОДНА СИГУРНОСТ”

ПЛАМЕН ТИХОМИРОВ ПЕТРОВ

ОРГАНИЗАЦИЯ НА ДОГОВОРА ЗА КОЛЕКТИВНА СИГУРНОСТ
В СИСТЕМАТА НА МЕЖДУНАРОДНАТА СИГУРНОСТ

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд
за получаване на образователна и научна степен „доктор”
област на висше образование 9. „Сигурност и отбрана“,
професионално направление 9.1. „Национална сигурност“,
научна специалност „Военнополитически проблеми на сигурността”

Научен ръководител:
доцент доктор Стефко Илиев Смоленов

СОФИЯ, 2018

Дисертационният труд е обсъден и приет на разширен съвет на катедра „Национална и международна сигурност” във факултет „Национална сигурност и отбрана“ на Военна академия „Георги Стойков Раковски” с протокол № 80/12.04.2018 г. и е предложен за защита пред научно жури.

Авторът на дисертационния труд е докторант чрез самостоятелна подготовка в катедра „Национална и международна сигурност” във факултет „Национална сигурност и отбрана“ на Военна академия „Георги Стойков Раковски”.

Дисертационният труд се състои от 197 страници

Основен текст – 172 страници

Литературни източници – 109

Фигури – 6

Приложения – 4 (схеми 2 бр.; таблици -5; фигури - 5)

Брой на публикациите по дисертацията – 4

Защитата на дисертационния труд ще се състои на 17.07.2018 г. от 14:30 часа в АЗ на Военна академия „Георги Стойков Раковски“.

Материалите по защитата са на разположение на интересуващите се в стая № 303 в преподавателския корпус на Военна академия „Георги Стойков Раковски“.

Рецензенти:

1.
2. Доцент д-р Иван Петров Панчев

Автор: Пламен Тихомиров Петров

Тема: Организация на Договора за колективна сигурност в Системата на международната сигурност

Отпечатан: 2018 г.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Вид на дисертационния труд

Дисертацията има характер на научноизследователски труд с формулирани работна хипотеза, цел и задачи. Обхваща: увод; основна част, включваща три глави; общи изводи; заключение; библиография.

Актуалност на проблема

Основната мотивация на автора за изследването е убеждението, че темата е частично позната в нейната цялост и дълбочина. Проблемът ОДКС е разглеждан като съставна част от друга организация на територията на постсъветското пространство, създадена преди нея. Възприема се като военна структура или военен съюз в рамките на Организацията на Независимите Държави. Причините са няколко. Основната е свързана с това, че в рамките на Организацията на Независимите Държави е възприета идеята за взаимна защита на територията на независимите държави чрез военен съюз. Друга причина е съществуващите противоречия между страните за контрол на ядрения потенциал на бившият Съветски съюз. Трета, съществуваща разлика в правният конструкт на държавите в постсъветското пространство. Четвърта, осъществяване на двустранни договорни отношения между държавите на основата на взаимни предпочитания. Пета причина – външни влияния, свързани с процесите, протичащи в Европа и Глобализацията. Всички те се развиват в ситуацията на разрушен биполярен симетричен и постбиполярен модел на сигурност. Като причина се разглежда и неизградения политически потенциал, който представя новообразуваната организация, както и ограниченията за дейността на Организацията на Договора за Колективна Сигурност поради неразпространяване на информация, конкретно свързана с информационната сигурност на ОДКС. Смяната на парадигмата за сигурност в Организацията също не е достатъчно позната в определени научни среди.

В Република България по въпросите, свързани с ОДКС, публикува проф. Наталия Бекярова („Организацията на Договора за Колективна сигурност – военнополитически съюз с нарастваща значимост“, Военен журнал, кн. 2, 2014). Същият автор има и други публикации, свързани с проблеми и конфликти между страни-членки на ОДКС и нечленуващи. Цялостно изследване по темата не е провеждано у нас. Отделни теми, свързани с дейността, функциите и задачите на Организацията на Договора за Колективна Сигурност са на руски автори. Сред тях са: акад. Александър Бартош (директор на Информационен център по въпросите на международната сигурност, МГЛУ), Анатоли Иванович Уткин – експерт по външна политика, доц. Борис Павлович Гуселетов („Институт Европа“ РАН), доц. к.п.н Юлия Александровна Никитина (МГИМО), акад. Анатолий Василиевич Торкунов (МГИМО, чл. кор. РАН), проф. Александър Николаевич Михайленко (РАН). Конкретно по проблеми, свързани с Организацията на Договора за Колективна Сигурност са доклади на бившия Генерален секретар на ОДКС Николай Бордюжа при участие в различни научни конференции по сигурността. Всеки един от авторите засяга тематиката в контекста на определен проблем в сигурността. По темата следва да се отбележат публикациите и на проф. Замира Муратлива за ролята на ОДКС в Централна Азия.

Непознаването на Организацията на Договора за Колективна Сигурност като субект в сигурността може да доведе до подценяване или преекспониране в негативен аспект на ролята ѝ в регионален и международен план. Изследването на Организацията води до разкриване на основните ѝ характеристики. Позовавайки се на научна информация от публикации на горепосочените автори и съобщения от Прессекретариата на Организацията, темата се определя като актуална предвид протичащите процеси процесите в международните отношения и в системата на международната сигурност.

Публикациите, независимо от фокуса, не засягат структуроопределящи характеристиките на Организацията. Отделните разработки засягат отделни теми, предимно свързани с военната функция на Организацията. Тези публикации не дават пълна представа за цялостната характеристика на ОДКС. Други от тях акцентират върху невоенните функции на организацията в определени региони. В публикациите няма пълна яснота за съдържанието и същността на Организацията. В конкретните действия на ОДКС прозира стремежа за признаване и утвърждаване в международната общност. Познаването на характеристиките, съдържанието и функциите на Организацията дава възможност за адекватно на условията поведение и изработване на практически инструмент, проектиращ баланса в бъдещите отношения.

Изложеното обосновава потребност от дообогатяване на научните изследвания по същността на ОДКС, систематизиране на знанието и формулиране на приоритетите на Организацията и нейната роля в системата на международната сигурност.

Цел на дисертационния труд

Целта на дисертационния труд е да се докаже значимостта на Организацията на Договора за Колективна Сигурност в системата на международната сигурност чрез изследване на нейната структура, съдържание, цели и функции.

В приложен план дисертационният труд е насочен към предлагането на система от подходи за представяне на Организацията като регионален модел за колективна и международна сигурност, които се обединяват в концептуален модел на трансформация и сътрудничество на Организацията на Договора за Колективна Сигурност.

Обект и предмет на дисертационния труд

Обект на дисертационния труд е Организацията на Договора за Колективна Сигурност като субект и система за сигурност в международен план

Предмет на дисертационния труд е съдържанието и дейността на Организацията на Договора за Колективна Сигурност като система със значение в международната сигурност.

Основни задачи

Първа задача – проучване на периодите и етапите на развитие от учредяването на Договора за Колективна Сигурност до превръщането му в организация чрез историческа ретроспекция на процесите и предпоставките довели до това събитие (обстоятелство).

За изпълнението на тази задача се разглеждат процесите, довели до създаването на организацията и формиране на периодите на развитие.

Втора задача – изясняване на структурата и системообразуващите елементи на организацията в системата за сигурност.

Осъществяването на тази задача е свързана с проучване на правната рамка, структурата и целта на организацията. Към тази задача се изследват „Концепцията за Колективна Сигурност“ и образуването на функционални компоненти (военен и политически), механизмите на взаимодействие и принципите на вземане на колективно решение, както и дейността на организацията и произтичащите от нея задачи.

Трета задача – проследяване на развитието на Организацията на Договора за Колективна Сигурност и позиционирането ѝ като система за сигурност.

Реализирането на тази задача е свързано с определяне на мястото и ролята на Организацията на Договора за Колективна Сигурност като едновременно с това се разглеждат дейностите по подържане на сигурността, противодействието на заплахите и рисковете свързани с тях в

зоната на отговорност. Изследва се създаването на миротворчески сили и информационно-аналитична структура, подпомагаща дейността на ОДКС.

Четвърта задача – анализ на взаимодействието на Организацията на Договора за Колективна Сигурност с други организации и отделни държави за укрепване на мира.

За решаване на тази задача се изследва модела на сътрудничество с други международно представени организации и отделни държави. Тук се включва и изследване на последиците (ефекти и резултати) от това взаимодействие, образуване на оси и полюси на сътрудничество, свързани с укрепване на мира.

Пета задача – анализ на проучените материали, доказващи значимостта на Организацията на Договора за Колективна Сигурност в системата на международната сигурност.

За решаване на задачата се изследва теоретичен и емпиричен материал. Анализа на информацията от емпиричният материал разкрива дейността на ОДКС в следните направления: 1) Вътрешно-организационно направление, развиващо системата на колективна сигурност в съответствие с промените в средата за сигурност; 2) Отворено сътрудничество с международни организации за укрепване на мира. В резултат на извършения анализ по конкретизираните направления се доказва значимостта и ролята на Организацията на Договора за Колективна Сигурност на международно ниво.

Работна хипотеза

Организацията на Договора за Колективна Сигурност е система за сигурност, чието значение и функциониране се доказва с утвърждаването ѝ в системата на регионалната и международна сигурност.

Методика на изследването

Методиката на изследването включва прилагането на аналитичен и концептуален подход, при който се използват методите на събиране на данни и информация от различни източници, подготовка на данни, формиране на оценка, структурен, теоретичен анализ и синтез, логически анализ, ивент и контент-анализи.

Комбинираното използване на тези методи позволява осъществяването на връзки между различните резултати и изводи, което дава възможност за всеобхватно и задълбочено изследване на Организацията на Договора за Колективна Сигурност.

Изследването е извършено чрез:

- правни и нормативни източници на Организацията на Договора за Колективна Сигурност, официално изведени правни документи;
- теоретичен материал от отделни публикации, свързани с отделни функции и задачи на ОДКС; теоретичен материал от публикации, свързани с функциите и задачите на ОДКС; емпиричен материал от съобщения на Прессекретариата на ОДКС, изследвани с ивент и контент-анализи; публикации от международни конференции с участието на ОДКС, свързани с въпроси на сигурността;
- електронен ресурс от статии за различни периоди, електронен формат; политически изявления в електронни издания.

Период на изследването: 2015 г. – 2017 г. с междинно контролно изследване за 2016 г.

Ограничения

- Изследва се Организацията на Договора за Колективна Сигурност в нейните рамки;
- Изследват се взаимодействия с други организации без последните да са обект на настоящата дисертация.

II. СТРУКТУРА И СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Структура на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран в съответствие с поставените цел, научноизследователски задачи, работна хипотеза, обект и предмет на изследването и отразява възприетия от автора подход към проблематиката.

Състои се от увод, три глави с изводи към всяка от тях, заключение, списък на използваната литература (109 източника), фигури (6), таблици (5) и графики (5).

Съдържание на дисертационния труд

Във *увода* е представена актуалността на разглеждания проблем, като е обоснована необходимостта от разработването на дисертационния труд. Формулирани са целта, основните задачи, ограниченията, работната хипотеза и методите, използвани при провеждането на изследването.

Първа глава. Процеси и предпоставки за създаване на Договора за колективна сигурност. Система на организацията на договора за колективна сигурност

В първа глава е разгледан процеса на създаването на Договора за Колективна Сигурност и преобразуването му в ОДКС (фиг. 1 и 2). Изследвана е характеристиката на отношенията между държавите, обособени са периодите и етапите на развитието, анализиран е продължителния период на ратификация на Договора и протокола за продължаване на неговото действие. Научно обосновано е, че Организацията на Договора за Колективна Сигурност е многофункционална система с политически и военен компонент, при което водеща е ролята на политическия компонент.

Фигура 1: Формиране на ОДКС

Фигура 2: Модел на ОДКС

Изводи към първа глава

1.4.1. В резултат на променената политическа система и обществено-икономическите отношения между държавите от Източния блок в края на 90-те години на миналия век се създават предпоставки за преоценка на връзките между отделните държави и насочване към друг модел на сигурност.

1.4.1.1. Формирането на Организацията на Независимите Държави и Договорът за Колективна Сигурност като структури за сигурност в постсъветското пространство са резултат от възникналата необходимост от еднопосочност на интересите за развитие на интеграция и кохезия, основани на взаимно зачитане на суверенитета, взаимния интерес и създаване на повече сигурност за държавите-членки.

1.4.2. През първия период на развитие (1992-2002) Договорът за Колективна Сигурност се възприема като формална структура с отбранителен характер в състава на Организацията на Независимите Държави. На този етап ДКС няма цялостна структура и формирани органи за изпълнение на целта и функциите, както и санкциониращ правен източник, прилаган при изпълнение на колективните ангажменти.

1.4.2.1. Същевременно ДКС е основен правен източник за образуване на военно-политически съюз, за поддържане на сигурността и териториалната цялост на страните-членки и изгражда основните елементи на бъдеща структура с характеристики на система за сигурност на регионално ниво.

1.4.3. Уставът на Организацията на Договора за Колективна Сигурност е четвъртия завършващ правен документ като резултат от втория период на нейното развитие. Изградената структура, Концепцията за Колективна Сигурност и Устава на ОДКС, колективните сили и миротворчески потенциал, определят Концептуалната рамка на ОДКС. Тя извежда двукомпонентна система: военен и политически компонент. Взаимодействието между тях е на изградени принципи: обмяна на информация, координация, съгласувана политика, решения в колективен формат („строго подреден“, „конструктивно въздържане“). Двустранните договорни отношения се запазват.

1.4.3.1. Концептуалната рамка представя Организацията на Договора за Колективна Сигурност като мултифункционална организация с

формулирана цел, функции, структура, органи за управление, колективен формат на вземане на решения. Изработените принципи и механизми на координационно взаимодействие между двата компонента – военен и политически – подпомагат изпълнението на задачи за противодействие на тероризъм, наркотрафик, незаконна миграция.

ООН легализира ОДКС (статут на наблюдател) в международен план и препоръчва сътрудничество с цел укрепване на мира.

Втора глава. Място, цел и задачи на Организацията на Договора за колективна сигурност в преодоляването на съвременните заплахи и рискове за сигурността

Втора глава има за основна цел да отговори на въпроса как Организацията на Договора за Колективна Сигурност се позиционира като система за сигурност.

Процесът на идентичност на Организацията на Договора за Колективна Сигурност става възможен с издигане на нови политически елити в държавите и е доказано общото разбиране за необходимостта от колективна сигурност. Промяната във външната среда за сигурност е наблюдавана и анализирана, а действието на ОДКС е в изпълнение на политиките на страните-членки и общата им цел – укрепване на мира и защита на суверенитета и териториалната им цялост. ОДКС се определя като регионална организация от западен тип със собствени характеристики. В Централноазиатския регион сигурността се поддържа от Русия, Таджикистан, Киргизтан, Казахстан. Основните заплахи и рискове за сигурността са от границата с Афганистан. Те са: тероризъм, незаконна миграция, трафик на хора и оръжие, трафик на наркотици. Участие по поддържането на сигурността е постоянно действаща операция на „Нелегал“. Действащи мероприятия „Нелегал“, „Канал“, „Антитерор“, свързани с незаконен трафик на наркотици, незаконна миграция и за

противодействие на тероризма. Поддържането на сигурността в Централноазиатския регион е свързано с по-голям ресурс, отколкото в другите региони. Допълнително се взаимодействието с Афганистан, Иран и Шанхайската Организация за Сътрудничество. При изпълнение на операциите в този регион задължително са оценени етническите, културни и религиозни особености на населението.

Дейностите по поддържане на сигурността от политическия компонент се осъществява чрез координирано взаимодействие с цел противодействие на незаконен наркотрафик, миграция, търговия с хора, трансгранична престъпност, както и информационно противодействие, защита на интернет пространството.

За поддържане на сигурността в зоната на отговорност са важни векторите на сътрудничество, които се определят като типична характеристика на организацията. Те могат да бъдат външни – насочени към или от страни-членки или държави нечленуващи в ОДКС. Векторите на сътрудничество могат да доведат и до двустранни договори. Двустранните договори и векторите на сътрудничество не нарушават функциите на Организацията и са допуснати от политическия компонент. Векторно сътрудничество е изградено с Афганистан, Иран и Сърбия.

Чрез политическия компонент е развита архитектурата на системата за сигурност. То издига ОДКС в международно представен субект чрез споделени ценности по опазване на мира в съответствие с международните норми. Доказва се, че ОДКС е регионална система и е определена като миротворческа с изграден собствен миротворчески потенциал (фиг. 4).

Фигура 4. Концептуален модел на ОДКС

Статутът ѝ на наблюдател в ООН е основание политическият компонент да сътрудничи с други държави или организации за поддържане на сигурността в проблемни региони.

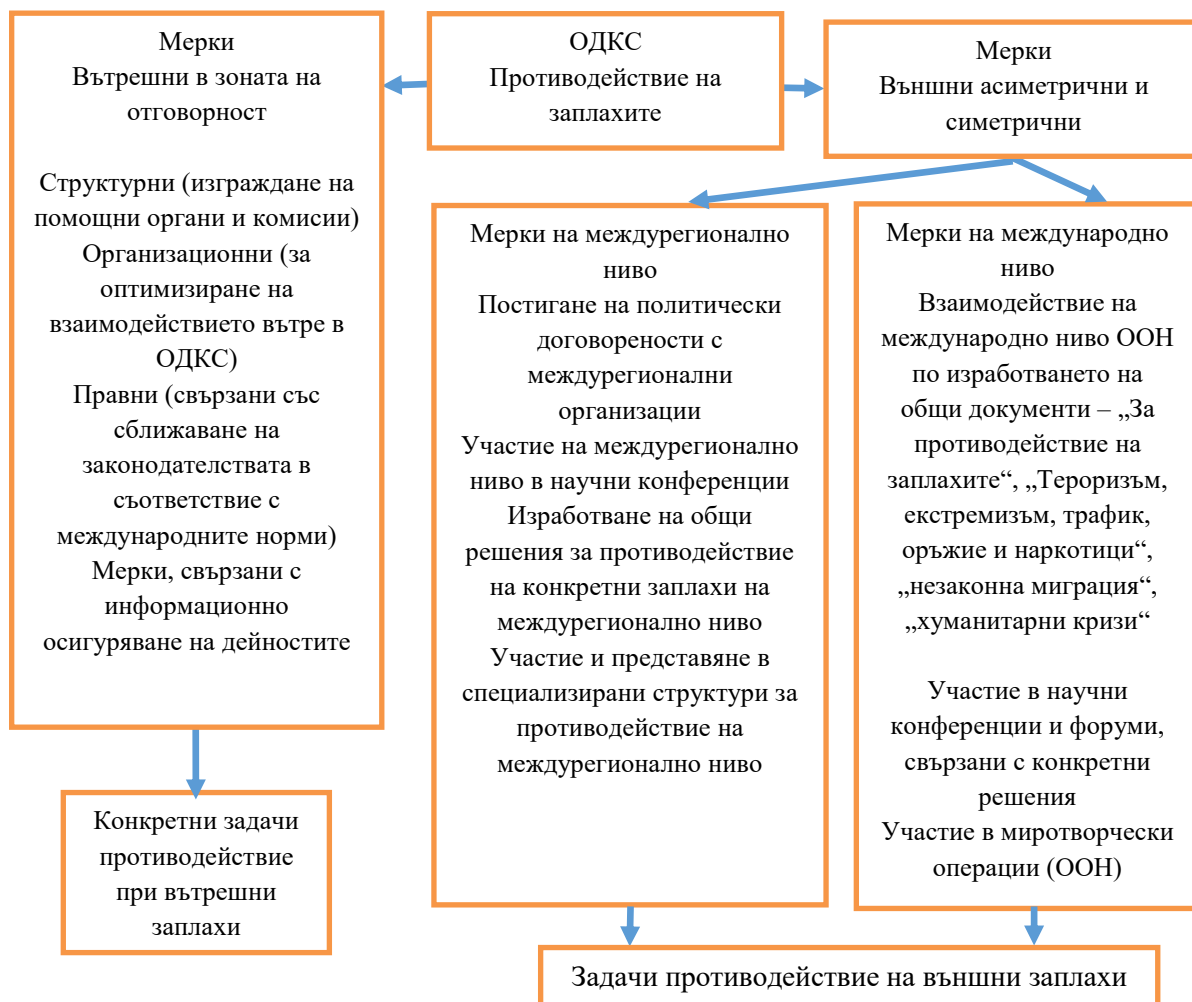
Промяната в средата за сигурност променя модела ОДКС чрез адекватна адаптация на динамичната промяна в новата среда. Промяната в модела на регионално ниво запазва функционалните компоненти, развива приоритетите, развива нови стратегически документи, завършва процеса на формиране на миротворческия потенциал и променя модела чрез ново свързващо звено между политически и военен компонент – Аналитичната Асоциация – доказана информационно-аналитична експертна структура, мрежесто позиционирана. Обхваща тридесет института и организации за изготвяне на експертиза и оценки чрез ситуационен анализ. Те подпомагат органите на ОДКС при изпълнение на задачите. Аналитичната Асоциация

като функция на политическия компонент противодействия на кибер заплахите в интернет пространството и използване на „мека сила“. В характеристиките на концептуалния модел обобщава логическата линия в поведението на ОДКС. Той е комплексен модел за организацията и проектира модела на трансформация на сътрудничеството. Интегрира и миротворческия потенциал, дава възможност за сътрудничество чрез модела на трансформация, развит от политическия компонент за изграждане на комбинирана европейска и азиатска система за сигурност в рамките на противодействие на тероризъм, незаконен трафик на наркотици, трансгранична престъпност, трафик на оръжие.

За поддържане на сигурността в зоната на отговорност в Централна Азия допълнително се използва сътрудничество с ШОС, Иран, чрез провеждане на антитерористични учения и взаимодействие с КСОР (Колективни Сили за Оперативно Реагиране).

Сътрудничеството с Турция е изведено като феномен на рационален прагматизъм. Военният компонент провежда триетапни учения: Нерушимо братство – 2015 г., 2016 г., 2017 г.; Бойно братство – 2017 г., Запад – 2017 г. на територията на страните-членки.

Задачите, свързани със съвременните заплахи в зоната на отговорност на ОДКС, са отразени в основните документи на Организацията (фиг. 5). Те са непрекъснат процес, извършван от двата компонента при едновременно сътрудничество със страни или организации, съседни на регионите в зоната на отговорност на ОДКС. Изпълнението им е свързано с противодействие на тероризъм, наркотрафик, трафик на хора и оръжие, незаконна миграция, бедствия и аварии и хуманитарни кризи; блокиране на разпространение в интернет пространството на негативна информация, която може да способства за ескалация на терористичната дейност.

Фигура 5: ОДКС – мерки, задачи за противодействие на заплахите

Изводи към втора глава

2.4.1. Организацията на Договора за Колективна Сигурност може да се определи като колективна система за сигурност и място на международна миротворческа организация за сигурност. Функционира в съответствие със собствени правни и международно признати норми.

2.4.1.1. Дейността на организацията показва нейната консолидираща роля за страните-членки. Нейното развитие в концептуален модел ѝ придава политическа и дипломатическа роля. Тази роля е съдържанието на статута на наблюдател в Генералната Асамблея на ООН, което е основание на политическия компонент за взаимодействието му с други държави или международни организации и субекти, свързани с международната сигурност.

2.4.1.2. Като гъвкава и рефлексивна регионална система за сигурност, ОДКС приема за приоритетно направление миротворческата дейност, която е същностна част от концепцията за нейното стратегическо обновление.

2.4.2. Трансформацията в първоначалната концептуална рамка придава друго качество на ОДКС чрез формиране на интегриращ модел, адаптиран към променящата се среда за сигурност.

2.4.2.1. Моделът е възможност за сътрудничество и изграждане на обща европейска и азиатска система за сигурност в рамките на: противодействие на тероризъм, търговия с хора и миграция, незаконен наркотрафик, трафик на оръжие, трансгранична престъпност, хуманитарни кризи.

2.4.3. Поддържане на сигурността в Централноазиатския регион е насочена в координирано, комплексно взаимодействие по противодействие на тероризъм, екстремизъм, наркотрафик, незаконна миграция. За осъществяване на целта по укрепване на мира в региона, Организацията на Договора за Колективна Сигурност постига и споразумение с Шанхайската Организация за Сътрудничество. В този регион се поддържа двустранно взаимодействие с Иран и Афганистан. На двете държави е предоставен „статут на наблюдател“ в Парламентарната Асамблея на ОДКС.

2.4.3.1. При поддържането на сигурността в региона на Кавказ се отчитат особеностите на региона, заплахите от промяната в средата за сигурност и рисковете свързани с тях. Стратегическо е партньорството между Русия и Армения. Постигнато е относително сътрудничество на политическа основа между Русия и Турция. Двустранните отношения между двете страни се извеждат като феноменна „рационален прагматичен резултат“.

2.4.3.2. В Източноевропейския регион стратегическото партньорство между Русия и Беларус е определящо за поддържането на сигурността. В този регион е установена пропорционална симетрия ОДКС – НАТО.

2.4.3.3. Развитото двустранно споразумение с Република Сърбия (вектор на сътрудничество) ѝ предоставя статут на наблюдател в Парламентарната Асамблея на ОДКС.

Трета глава. *Организация на Договора за колективна сигурност – модел на конструктивно взаимодействие и сътрудничество в системата на сигурността*

Трета глава има за основна цел да разкрие дейността на ОДКС във вътрешно-организационно направление, развиващо системата на колективна сигурност, в съответствие с промените в средата за сигурност и в направление, отворено сътрудничество с международни организации за укрепване на мира. В резултат на извършения анализ по двете направления е доказана значимостта и ролята на Организацията на Договора за Колективна Сигурност на международно ниво.

За по-ефективно противодействие срещу заплахите и предизвикателствата, ОДКС се насочва към търсене на модел, консолидиращ усилията на повече държави. Оформя се стратегически прагматизъм, като изходния ориентир е сигурност за всички с колективно участие. Функциите на ОДКС съвпадат с идентични интереси на страни от Европа и Азия. Допустимостта за отворено сътрудничество е активна позиция и осъзната необходимост от страните-членки на ОДКС. Трансформацията е по-глобален процес в организациите и субектите на сигурност (фиг. 6).

Фигура 6: Модел на трансформация в ОДКС

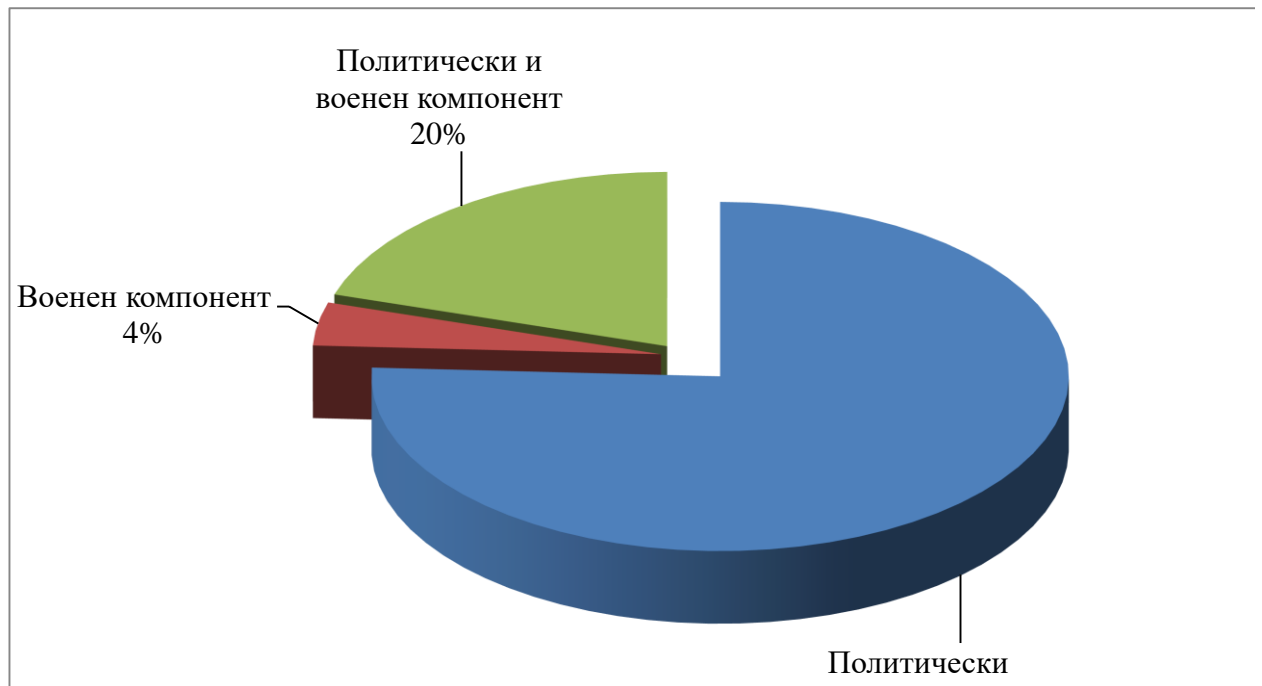
Колективните системи са свързани с политиката, правата на суверенитет и равно участие. Трансформацията в модела на сигурност извежда синергизъм вътре в модела на ОДКС. Ефективно действащ принцип е *координирано взаимодействие*, допълнен от принципите на *консенсус*, на *конструктивно въздържане* и решение в *строг подреден формат*. Трансформацията на сътрудничеството на ОДКС е развита от политическия компонент. Моделът трансформация на сътрудничество е външна динамична проекция в международните отношения на концептуалния модел. Извежда собствено ресурсно и финансово осигуряване. Ресурсът нараства до необходим за противодействие при критична промяна в равновесието на заплахите и предизвикателствата. Основните характеристики на трансформацията на модела е времевата му проекция и гарантирането на достатъчна колективна сигурност. Той дава отговор на параметрите за комбинирана система и залага на съвместимост с организации и държави на основата на съвпадащи приоритети, интереси и ценностни предпочитания. Трансформацията на модела и отворения тип

взаимодействие използват дипломацията като инструмент за поддържане на сътрудничеството. Спазен е логическият обхват на поведение на ОДКС, съпровождащ етапите от втория период. Интегрира векторното сътрудничество и друстранното сътрудничество чрез адаптация. Променя концепцията и издига в приоритет сътрудничеството с други организации. Резултат от взаимодействието с ООН е „Пътна карта за използване на миротворческия потенциал 2017 – 2020 г.“, в която е интегрирано сътрудничеството и ролята на Организацията в международните отношения (статут наблюдател, миротворческа роля). ООН признава важната роля на ОДКС в Централна Азия и я приема като необходима за поддържане на сигурността. Сътрудничество с Контратерористичния Комитет на ООН е в изпълнение на Глобалната контратерористична стратегия на ООН. Доказана е ролята на ОДКС като регионална система в международните отношения. Основополагащ втори документ е „Стратегия за развитие – 2025“.

Развитието на отношенията с Шанхайската Организация за Сътрудничество е с допълващи се функции. Двете Организации си взаимодействат в борбата с тероризма и терористичните заплахи. Договореното сътрудничество изгражда ос на сътрудничество и е атрактивно за повече страни от региона. ООН препоръчва сътрудничество с двете организации в Централноазиатски регион. Моделът на сътрудничеството ШОС – ОДКС е по-мощна система, отговаряща на съвременната реалност. Политическата форма на сътрудничество между двата субекта е успешна и изгражда многополюсност.

Взаимодействието между ОНД, Евразийската общност и Организацията на Договора за Колективна Сигурност е резултат от политическата активност на държавите. Междуорганизационното взаимодействие изгражда вътрешен полюс на интеграция. Вектор на сътрудничество между ОНД и ОДКС е в направление противодействие на

тероризма, незаконен трафик на наркотици и миграция, ликвидиране на последиците при бедствия и аварии и хибридни заплахи. Сътрудничеството между ЕАИО е консолидация на политическа и икономическа основа. Основна е ролята на политическия компонент на ОДКС (Приложение 4, графика 5).

Графика 5: Разпределението на политическия и военния компонент в публикациите (в % от публикациите от междинното изследване за 2017 г.)

Сътрудничеството се осъществява чрез вътрешни и външни вектори, образуващи оси. Важно е противодействието срещу икономическите и финансовите източници, поддържащи терористичните групировки. Взаимодействието на трите организации е на територията на Евразийското пространство. И трите организации си партнират с ШОС.

Партньорските отношения между ОДКС и Европейския съюз са в рамката на политиката и дипломатията, реализирани за противодействие на: тероризъм, миграция, наркотрафик, пране на пари. Съществена е двустранната основа на отношенията. ОДКС си взаимодейства и с Организацията за Сигурност и Сътрудничество в Европа. Проведените срещи уточняват рамката на взаимодействието. Приема се като

приоритетно сътрудничеството между двете организации и общите мерки, свързани с изпълнение на Контратерористичната стратегия. Допуснати са бъдещи партньорски отношения с НАТО. В Източноевропейски регион партньорските отношения между двете организации се характеризират с пропорционално симетрично противопоставяне.

ОДКС осъществява векторно сътрудничество с три държави: Афганистан, Иран и Сърбия. За България интерес представлява задълбочаване на двустранните отношения между Организацията и Сърбия, и статута ѝ на наблюдател в ОДКС. Това отношение се наблюдава от нашата дипломация и балансира отношенията с използването на дипломатически и политически инструмент. За България интерес представлява възможността за отворено взаимодействие в модела на трансформация на сътрудничеството на Организацията на Договора за Колективна Сигурност. Познавайки този модел, възможността за партниране при запазен баланс на интересите и членството на България в НАТО, реализацията на сътрудничество е възможна чрез прилагането на дипломатически инструмент в тясна рамка, което модела допуска. Изхождайки от модел на трансформация на сътрудничеството на ОДКС е възможно прилагането на логико-практически инструмент в следната последователност: идентификация на еднопосочно съвпадащи интереси, допустимост на сътрудничеството, прилагане на подход за изготвяне на документи, определящи рамката на сътрудничеството, изготвяне на съгласувани позиции, договорно партньорство. Приложимостта на този инструмент служи за проектиране на баланс в бъдещи отношения.

Изводи към трета глава

3.3.1. Моделът на трансформация на ОДКС е динамична адаптация на промените в средата за сигурност. Запазен е многофункционалният характер на Организацията и е развит концептуалния модел. Постигането на ефективни колективни решения се осъществява чрез вътрешна кохезия,

синергизъм и координация. Структурните параметри на ОДКС са обогатени без да променят функционалните. Проекцията на Организацията във външната среда е резултат от динамичната адаптация към средата за сигурност. Тя е връзката между регионалния концептуален модел и международните организации, и е функция на политическия компонент.

3.3.1.1. Постигнато е широко международно сътрудничество на основата на общи цели, предпочитания и съвпадащи интереси. Трансформацията в модела на ОДКС е преход към комбинирана система за сигурност и укрепване на мира.

3.3.2. Сътрудничеството между ОДКС и ООН е основополагащо и перспективно. Взаимодействието между двете организации представя една значима регионална организация за сигурност като субект в международните отношения. Този субект се определя и от статута на наблюдател в Генералната Асамблея на ООН и от собствения миротворчески потенциал.

3.3.2.1. Договорени са направления в сътрудничеството с ООН, които включват превантивна дипломация и реакция при кризи. Подписаният Меморандум с ООН определя и вътрешния процес в ОДКС – „Пътна Карта за използване на миротвореския потенциал 2017 г.–2020 г“. ООН отчита ролята на ОДКС като фактор на стабилност в Централна Азия.

3.3.2.2. Взаимодействието с Шанхайската Организация за Сътрудничество е ос и перспектива на развитие за поддържане на сигурността в Централна Азия. Присъствието на двете организации на международно ниво допълва функциите им и дава възможност за присъединяването на други държави. Политическата форма на конструктивно сътрудничество между ОДКС и ШОС е успешна формула, създаваща ос на сътрудничество и инвестиция за стабилност в

Централноазиатския регион. Определя се като многополюсно взаимодействие.

3.3.2.3. Сътрудничеството между Организацията на Договора за Колективна Сигурност, Организацията на Независимите Държави и Евразийската Икономическа Общност е консолидация с конструктивна интеграция. Осите между организациите образуват вътрешен полюс на територията на постсъветското пространство.

3.3.2.4. Организацията на Договора за Колективна Сигурност демонстрира политическа воля за сътрудничество по пътя на дипломатията с Европейският Съюз. Взаимодействието е основано на международните правни норми. С отделни държави от Европейския съюз са постигнати двустранни споразумения по различни въпроси. Отвореното сътрудничество с Организацията за Сигурност и Сътрудничество в Европа е обвързано в направленията по противодействие на тероризма, незаконна миграция, трафик на наркотици и трансгранична престъпност.

Организацията на Договора за Колективна Сигурност допуска партньорство със Северноатлантическия Алианс. То може да се свърже с антитероризма и миротворчеството под егидата на ООН. Основното звено за контакт е съвета „НАТО – Русия“. Процесът между двете организации е симетрично противопоставяне. За сериозен е приет проблема с Украйна. Двете организации заемат противоположни позиции, при което баланса на интересите е конфликтен. Противоречието между двете организации е свързано и с „хибридните заплахи“, което е асиметрично, за разлика от пропорционалното военно симетрично противопоставяне.

Сътрудничеството между ОДКС и Афганистан е непрекъснато конструктивно взаимодействие по противодействие на тероризма, наркотрафика и миграцията.

Вектора на взаимодействие с Иран е политическо сътрудничество за стабилност в Централна Азия. Дава оптимистични перспективи за развитие на Каспийски регион.

Особен вектор на взаимодействие е Сърбия със статут на наблюдател в ОДКС. Сътрудничеството е на двустранна военно-политическа основа.

България е съсед на Сърбия и следва внимателно да наблюдава този вектор.

Във външната политика на Република България би следвало да се прилага политическия инструмент за баланс в отношенията с Република Сърбия.

IV. ИЗВОДИ

и предложения за научни и научноприложни приноси

1. Общи изводи:

1.1. Анализът на литературните източници показва, че в развитието си Организацията на Договора за Колективна Сигурност се утвърждава като регионална система за сигурност (с политически и военен компонент) с цел укрепване на мира и представена в международната общност чрез статута на наблюдател в ООН.

1.2. Концепцията на ОДКС, Устава на ОДКС, Създаването на колективни сили и миротворческия потенциал определят Концептуалната рамка на Организацията, която я характеризира като колективна система за сигурност.

1.3. Трансформацията в модела на ОДКС допуска съвместимост с организации в международните отношения и отворено сътрудничество с отделни държави (многополюсност) при съвпадащи интереси и общи цели.

1.4. Перспективното сътрудничество с ШОС е необходимо за поддържане на сигурността в Централна Азия. Създава се ос на сътрудничество и се инвестира в стабилност чрез многополюсност. Особен

вид на взаимодействие е ОДКС – ЕАИО – ОНД, както и ОДКС – ОССЕ – НАТО. Това взаимодействие е интеграция за част от Евразийското пространство и Каспийския регион.

1.5. Получените резултати от проведеното изследване относно развитието на ОДКС в системата на международната сигурност потвърждават работната хипотеза, като доказват успешното ѝ функциониране и нейното утвърждаване като регионална и международна система за сигурност с прогностична цел в нейното геополитическо поведение.

2. Научните приноси на дисертацията се изразяват в следното:

2.1. Проведено е цялостно теоретично изследване относно същността на Организацията на Договора за Колективна Сигурност чрез анализиране на нейната дейност, периодите, етапите на развитие, интеграцията и адаптивността по отношение на вътрешни и външни фактори и събития, оказващи влияние върху поведението на Организацията.

2.2. Чрез ивент и контент-анализите е доказано, че Организацията на Договора за Колективна Сигурност се разглежда като регионална и международна система за сигурност.

3. Научноприложни приноси на дисертацията.

3.1. Изведен е концептуален модел на трансформация и сътрудничество на Организацията на Договора за Колективна Сигурност.

3.2. Получени са данни, доказващи успешното функциониране на Организацията на Договора за Колективна Сигурност и нейното утвърждаване като регионална и международна система за сигурност.

Резултатите от проведеното изследване могат да послужат като инструмент и средство за реализация на външната политика и политиката за сигурност на нашата страна. Потребители на резултатите от научния

труд могат да бъдат работещите и обучаващите се в областта на външната политика и дипломацията, националната сигурност и отбраната, политологията и геополитиката.

V. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА

1. Петров, П. Организацията на Договора за Колективна Сигурност, субект с концептуална рамка на сигурността. ВА „Г. С. Раковски“, Сборник доклади на годишна научна конференция на факултет „Национална сигурност и отбрана“, София, ISBN 978-954-9348-89-7, 2016, стр. 108-113.

2. Петров, П. Трансформационния модел на Организацията на Договора за Колективна Сигурност като отворен модел за взаимодействие с други организации – субекти в международната сигурност. НВУ „В. Левски“, В. Търново, ISSN 1314-1937, 2016, стр.198-204.

3. Петров, П. Място и задачи на Организацията на Договора за Колективна Сигурност в преодоляване на заплахите от международен тероризъм и религиозен екстремизъм. НВУ „В. Левски“, В. Търново, ISSN 23677481, 2017, стр. 303-307.

4. Петров, П. Аналитичната Асоциация, ресурс в развитието на Организацията на Договора за Колективна Сигурност. НВУ „В. Левски“, В. Търново, ISSN 23677481, 2017, стр. 308-313.